

CABINET CYNGOR GWYNEDD

Adroddiad i gyfarfod y Cabinet

Dyddiad y cyfarfod:	13 Hydref 2020
Adroddiad gan:	Dyfrig Siencyn, Arweinydd
Swyddog Cyswllt	Dilwyn Williams, Prif Weithredwr
Teitl yr Eitem:	Covid-19 - Paratodau ar gyfer ail don

Penderfyniad a geisir

Derbyn y diweddariad ar y trefniadau sydd mewn lle i baratoi ar gyfer ail don posibl Covid-19.

Cefndir

1. Mae'r data diweddaraf yn amlygu'r ffaith fod yna lawer o ardaloedd yng Nghymru yn wynebu nifer cynyddol o achosion Covid-19, ac mae hynny wedi esgor ar gyfyngiadau pellach yn yr ardaloedd hynny.
2. Mae ffigyrau achosion Gwynedd yn parhau yn gymharol isel (20 o achosion yn y 7 diwrnod diwethaf ar adeg paratoi'r adroddiad yma) ond maent yn uwch nag unrhyw gyfnod wythnosol ers mis Mehefin. Rhaid bod yn fyw hefyd i'r ffaith y gall sefyllfa newid yn eithriadol o sydyn unwaith y gwelwn gynnydd. Mae'n bwysig felly nad ydym yn gorwedd ar ein rhwyfau ac yn sicrhau bod gennym drefniadau priodol mewn lle ar gyfer dygymod a'r sefyllfa pe cyfyd ail don o'r haint.
3. Mae yna nifer o fodelau wedi cael eu llunio gan y Llywodraeth er mwyn ceisio darlunio beth allasai ddigwydd i'r dyfodol ac maent wedi datblygu "senario achos gwaethaf rhesymol" er mwyn galluogi asiantaethau cyhoeddus i gynllunio ar gyfer y cyfnod i ddod.
4. Maent wedi cyhoeddi papur ar yr hyn y mae'r senario yn ei olygu gan bwysleisio nad rhagamcan o beth **sydd am ddigwydd** ydyw ond yn hytrach, yn asesiad o'r sefyllfa waethaf **allasai** ddigwydd. Gellir gweld papur ar y tybiaethau yma a gyhoeddwyd gan y Llywodraeth drwy ddilyn y linc isod.

<https://llyw.cymru/sites/default/files/publications/2020-09/grwp-cynghori-technegol-senari-waethaf-y-maen-rhesymol-ei-thybiad-newydd-ar-gyfer-y-gaeaf.pdf>

5. Yn naturiol rydym wedi derbyn gwybodaeth fanylach o ran yr hyn sydd y tu ôl i'r ffigyrau bras yn y papur ac mae ein huned ymchwil a gwybodaeth yn defnyddio hyn i roi'r wybodaeth i wasanaethau sydd ei angen er mwyn iddynt ystyried sut y byddem yn dygymod gyda'r fath senario.

Trefniadau Gwaith y Cyngor

6. Os ydym am wynebu ail don, yn amlwg mae'r ffaith ein bod wedi dygymod gyda'r don gyntaf yn golygu ein bod yn fwy parod i wynebu ail don posibl.
7. Mae'r Penaethiaid Adran o fewn y Cyngor yn adrodd fod yna nifer o wersi wedi eu dysgu yn ystod y cyfnod Chwefror i Fehefin eleni a'u bod wedi ymgorffori unrhyw wersi a ddysgwyd yn ystod y don gyntaf yn barod yn ein trefniadau gwaith. Fe ddylai'r addasiadau hynny ein gwneud yn fwy gwydn pe byddem yn gweld ail don felly.
8. Gan nad ydym wedi dadwneud rhai o'r addasiadau i drefniadau gwaith a sefydlwyd mae hynny hefyd am ein helpu. Er enghraifft, gan ein bod yn parhau i weithredu drwy ofyn i staff weithio gartref mae'r trefniadau hynny yn eu lle yn barod a byddwn yn gallu parhau i redeg gwasanaethau yn effeithiol drwy'r dull hwnnw.
9. Un o'r trafferthion mawr a gafwyd ar ddechrau'r don gyntaf oedd diffyg offer gwarchod personol (PPE) a'r galw sylweddol uwch amdano. Rhoddwyd trefniadau dosbarthu corfforaethol mewn lle ar gyfer sicrhau trefn strwythurol er mwyn gwneud hynny. Ar y cychwyn, roedd hynny yn golygu defnyddio Siambr Dafydd Orwig fel warws ar ei gyfer, ond erbyn hyn, mae gennym storfa benodol ar ei gyfer ac 'rydym hefyd wedi llwyddo i gronni'r deunyddiau angenrheidiol sydd yn ein rhoi mewn sefyllfa llawer cryfach o fod yn wynebu ail don.
10. Yn amlwg, un o'r risgiau uchaf sydd gennym o ran effaith ar ein trigolion yw'r meysydd gofal sy'n cynnwys y maes plant; oedolion a digartrefedd. Yn sicr, mae'r adrannau yma wedi dysgu nifer o wersi yn ystod y don gyntaf ac wedi addasu yn ôl y dysgu hwnnw. Yn arbennig felly, o fewn y maes oedolion, 'rydym yn cynnig gwasanaethau i dros 3,300 o unigolion bregus ac mae hyn yn amlwg yn ardal risg sylweddol. Mae'r adran wedi bod yn cydweithio gyda Iechyd dros y misoedd diwethaf er mwyn ceisio sicrhau gwydnwch pe cyfyd ail don.
11. Serch hynny, un agwedd sy'n ein pryderu yw'r perygl o weld cyfuniad o gynnydd yn y galw a lleihad sylweddol mewn adnoddau gyda'i gilydd (wrth i staff fynd yn sâl neu orfod hunan ynysu).

12. Mae yna gynllun parhad gwasanaeth yn ei le sy'n seiliedig ar y ffigyrau y tu ôl i'r senario achos gwaethaf uchod ond tra bod modd sicrhau'r adnodd ffisegol y gallasem fod ei angen efallai'r cyfyngiad allweddol fyddai staffio.
13. Mae yna adroddiad arall yn cael ei gyflwyno i gyfarch y mater hwn er ystyriaeth gan y Cabinet.
14. Mae yna waith yn mynd ymlaen hefyd i sicrhau bod y ddarpariaeth briodol gennym pe byddai angen gwneud hynny i symud staff o fod yn cyflawni swyddogaethau o flaenoriaeth is i'r meysydd blaenoriaeth uwch pe byddem yn wynebu gwir argyfwng.
15. Un agwedd a weithiodd yn arbennig o dda yn ystod y don gyntaf oedd y tîm a roddwyd at ei gilydd i gefnogi'r rhai hynny oedd yn gwarchod ac i ymateb i unigolion oedd yn cysylltu gyda'r Cyngor oherwydd eu bod angen cymorth cyffredinol.
16. Fe grëwyd y tîm yma drwy drosglwyddo swyddogion o amrywiol wasanaethau o fewn y Cyngor a thra bod y rhan fwyaf o'r swyddogion hynny bellach wedi dychwelyd i'w meysydd gwaith arferol mae yna drefniadau ar droed i sicrhau fod gennym gynllun clir ar gyfer medru ail sefydlu'r Uned honno yn llyfn pe cyfyd yr angen yn y dyfodol.
17. Un agwedd o waith newydd sydd yn ymateb i'r angen i gadw rheolaeth dros ledaeniad yr haint yw'r gwasanaeth Profi, Orlhain a Diogelu.
18. Mae'r Adran Amgylchedd yn rhedeg y gwasanaeth yma yng Ngwynedd ac ariannwyd yr Uned drwy gais grant a wnaed ar y cyd gyda chynghorau eraill yn y Gogledd. Ar hyn o bryd mae'r Uned yn gweithio'n effeithiol gyda niferoedd achosion positif wedi cynyddu o gyfansymiau wythnosol oedd mewn ffigyrau sengl isel ym mis Awst i ffigyrau wythnosol o tua 15 erbyn hyn. Fodd bynnag mae'r nifer "cysylltiadau" sydd ynghlwm a bob achos wedi cynyddu'n sylweddol sy'n cynyddu'r gwaith wrth gwrs.
19. Serch hynny, os gwelwn sefyllfa fel yr hyn sy'n cael ei ddarlunio yn y senario achos gwaethaf rhesymol uchod bydd angen sicrhau bod yr Uned yn parhau i fod yn wydn.
20. Mae gofyn i'r Bwrdd Iechyd ar y cyd gyda'r awdurdodau lleol yn y Gogledd lunio Cynllun Atal ac Ymateb Lleol ar gyfer Gogledd Cymru ac mae hwnnw wedi cael ei lunio. Ynddo mae'n nodi y bydd awdurdodau lleol yn sefydlu trefniadau Atal a Gwyliadwriaeth i gadw golwg ar beth sydd yn digwydd o fewn y siroedd unigol ac i drafod ymatebion posibl.

21. Yng Ngwynedd, sefydlwyd grŵp dan gadeiryddiaeth y Pennaeth Adran Amgylchedd. Mae'r Grŵp hefyd yn cynnwys swyddogion o'r Adran Amgylchedd, Addysg, Oedolion a Chefnogaeth Gorfforaethol ynghyd a chynrychiolwyr o Iechyd Cyhoeddus Cymru, Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, Heddlu Gogledd Cymru a Phrifysgol Bangor. Maent newydd ddechrau cwrdd yn wythnosol ac o'r wythnos hon ymlaen bydd yna adroddiad o'r sefyllfa yn cael ei darparu ar gyfer y Prif Weithredwr, finnau a'r Dirprwy Arweinydd.
22. Pe cyrhaeddwyd sefyllfa lle byddai angen ystyried camau ychwanegol i'r hawliau sydd gennym eisoes byddai yna drafodaeth yn y Grŵp yma gyda'r Prif Weithredwr a'r Arweinydd a'r Dirprwy Arweinydd gyda hyn yn cael ei fwydo drwodd i Dîm Rheoli Achos Rhanbarthol (sef casgliad o swyddogion sydd â chyfrifoldeb dros ymateb i achosion ac i gynghori Gweinidogion Llywodraeth Cymru ar yr hyn y dylid ei wneud yn lleol.)
23. Yn y pen draw, yn unol â darpariaethau'r Cynllun Rheoli Coronafirws ar gyfer Cymru sydd gan y Llywodraeth, Gweinidogion yng Nghaerdydd sy'n gyfrifol am benderfynu pa gamau ychwanegol i'w cymryd, ond fel y mae'r Cynllun hwnnw yn nodi, bydd unrhyw benderfyniadau yn cael eu gwneud ar ol ymgynghori gydag arweinwyr lleol.
24. Un agwedd arall o unrhyw waith ymateb yw'r gallu i orfodi unrhyw reolau wrth gwrs. Heb os ac oni bai, mae'r toriadau ariannol a welwyd i gyllidebau llywodraeth leol dros y 10 mlynedd diwethaf wedi effeithio'n andwyol ar allu awdurdodau lleol i ymateb i'r holl alwadau oedd arnom yn ystod y don gyntaf.
25. Hyd yn oed pe byddem yn derbyn mwy o arian rŵan wrth gwrs nid oes modd hyfforddi swyddogion proffesiynol Iechyd Cyhoeddus dros nos. Fodd bynnag ar y cyd gydag awdurdodau eraill y Gogledd 'rydym wedi gwneud cais am adnodd i gyflogi mwy o swyddogion fyddai'n medru gweithio dan oruchwyliaeth swyddogion proffesiynol i atgyfnerthu'r gwaith o orfodi ac yn aros i glywed tynged y cais hwnnw.
26. Roedd y diwydiant ymwelwyr yn amlwg yn fyrdwn sylweddol arnom yn ystod y cyfnod a fu a'r gobaith yw na fydd hynny yn faich mor ddwys yn ystod misoedd y gaeaf, ond fe fydd y sefyllfa yn cael ei fonitro gan yr Adran Amgylchedd ac eraill a chmau yn cael eu cymryd fel bo'r angen.
27. Gyda hyn oll, mae'r Prif Weithredwr yn hyderus ein bod wedi cymryd y camau hynny y gallwn eu cymryd i baratoi ar gyfer unrhyw ail don, ond erys i weld a fydd hynny'n ddigonol.

Sylwadau'r Swyddogion Statudol:

Swyddog Monitro

Mae'r adroddiad yn ddiweddariad amserol a phriodol i'r Cabinet wrth baratoi ar gyfer ail don o COVID -19. O safbwynt llywodraethu mae'r fframweithiau cyfreithiol sydd wedi eu datblygu bellach yn golygu fod ein trefniadau yn fwy gwydn i ymdopi â'r sefyllfa . Fodd bynnag, fel yr amlygir yn yr adroddiad mae union natur a maint yr her eto i amlygu ei hun.

Pennaeth Cyllid

Yn ystod y cyfnod Chwefror i Fehefin eleni, mae'r Cyngor wedi rhoi blaenoriaeth dilyffethair i ddiogelu iechyd a bywydau pobl Gwynedd. Bu cost ychwanegol ynghlwm â hynny, ac mae'r ffigyrau perthnasol wedi'u amlinellu yn yr adroddiad Adolygiad Cyllideb Refeniw 2020/21 ar raglen y cyfarfod Cabinet yma. Os ydym am wynebu ail don, yn amlwg rhoddir blaenoriaeth eto i ddiogelu iechyd pobl a bydd rhai costau ychwanegol yn parhau. Er hynny, fel dywedai'r adroddiad uchod, disgwylir cost is mewn ail don, gan nad ydym wedi dadwneud rhai o'r addasiadau i drefniadau gwaith, a gan fod offer bellach mewn lle er mwyn gallu gweithredu mewn argyfwng estynedig.